

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1891, kl. 4 e. m.

*Betänkande, angående villkoren för tillverkning af
bränvin.*

§§ 3 och 29 i gällande förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin äro af följande lydelse:

§ 3.

För bränvinstillverkning må begagnas redskap af hvilken storlek och beskaffenhet som helst med allenast de inskränknings, som för kontrollens handhavande äro eller varda föreskrifna.

§ 29.

1. Underlåter bränvinstillverkare att ställa sig till efterrättelse vare sig af Kongl. Maj:t utfärdade särskilda bestämmelser angående denna förordnings tillämpning eller de föreskrifter i fråga om tillverkares åligganden, öfverkontrollör eller kontrollör i enlighet med denna förordning eller förenämnda nådiga bestämmelser meddelar, vare ansvaret böter från och med 20 till och med 200 kronor.

2. Den, som tillverkar bränvin i sammanhang med pressjästberedning, utan att samtidigt det af Kongl. Maj:t bestämda minsta utbyte af jäst i medeltal erhålles, eller underlåter att, på sätt i § 9 mom. 1 är föreskrifvet, hos öfverkontrollör göra anmälan om destillering af bränvin, böte från och med 100 till och med 1,000 kronor.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 144, som till bevillningsutskottet hänvisats, anför herr *Sven Nilsson* i Efveröd, att oakadt de framställningar, som till åtskilliga riksdagar gjorts i syfte att hindra användandet af majs m. fl. utländska produkter vid tillverkning af bränvin inom landet, ej kunnat tillvinna sig Riksdagens bifall, motionären ändock vore öfvertygad, att en förändring i bränvinslagstiftningen i nämnda syfte vore af behovet högeligen påkallad, så vida ej odlingen af potatis inom landet för bränvins tillverkning skulle i hög grad, om ej helt och hållet, omöjliggöras. I all synnerhet blefve detta fallet, om sådana åtgärder vidtoges, som medgäfvade att utländska produkter, särskildt majs, finge tullfritt införas i landet, men något ändock ej gjordes för att hindra dessa produkters användande vid bränvinstillverkningen. Då motionären nu åter upptog denna fråga, behöfde han i afseende på skälen därför endast hänvisa till Kongl. Maj:ts till 1887 års den 2 maj började lagtima riksdag aflättna proposition i ämnet samt motionärens förut i samma fråga väckta motioner.

Med anledning af de skäl, som för afslag på de förut gjorda framställningarna åberopats, ville motionären medgifva att för förenklande af kontrollen vid bränvinstillverkningen malen spanmål, som ej användes till jästberedning — och till jästberedning kunde icke andra än våra inhemska sädeslag användas — komme att inbegripas under samma bestämmelser som dem, han ville föreslå i fråga om majs och andra utländska produkter. Motionären kunde så mycket hellre göra detta, som malen spanmål eller andra malna råämnen i högst ringa grad användes vid bränvinstillverkning, och det vid tidsenligt inrättade brännerier till och med vore en fördel att använda råämnen i omalen form.

I öfverensstämmelse med det sålunda anförda hemställer motionären

alternativt att Riksdagen måtte besluta följande tillägg till §§ 3 och 29 i gällande förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin, nemligen:

till § 3.

Äfven må användas alla slag af råämnen utom majs, ris och andra sådana, som äro af beskaffenhet att icke inom landet allmänligen alstras, samt mjöl af alla slag, som ej användes till jästberedning.

och till § 29.

3. Den, som vid bränvinstillverkning använder majs, ris eller annat otillåtet råämne, straffas med böter från 500 kronor till 1,500 kronor,

samt erlägger särskild afgift af 5 öre för hvarje kilogram af det olofligen använda råämnet;

eller ock att genom tillägg på lämpliga ställen i förordningen måtte beslutas följande:

För bränvin, som tillverkas af majs, ris eller andra slag af råämnen, som äro af beskaffenhet att icke inom landet allmännare alstras, samt mjöl af alla slag, som ej användes för jästberedning, skall erläggas en förhöjd tillverknings-skatt af 20 öre för hvarje liter bränvin. Om med här omförmälda råämnen äfven andra slag samtidigt användas för tillverkning af bränvin, skall äfven för sådant bränvin erläggas den förhöjda skatten.

Då bränvinstillverkare önska använda sådana råämnen för sin tillverkning, som icke allmänneligen äro tillåtna för den lägre skatten, åligger det tillverkaren att derom göra anmälan hos kontrollören på stället, senast dagen före innäskningen.

Den, som till bränvinsbränning använder råämnen annorlunda än som här ofvan blifvit stadgadt, straffas med böter från 500 kronor till 1,500 kronor samt erlägger dessutom en särskild förhöjd tillverknings-skatt med 10 öre för hvarje liter bränvin, som på detta sätt olofligen blifvit tillverkad.

Motionären hemställer tillika att, derest det senare alternativet skulle af bevillningsutskottet gillas, utskottet ville föreslå de andra förändringar i förordningen, som kunde blifva af nöden, äfvensom bestämma eller ändra affattandet af de föreslagna bestämmelserna.

Härförutom påpekar motionären, hurusom ännu en utväg till förhindrande af bränvinstillverkning med begagnande af majs m. m. kunde tänkas. Denna utväg vore att pålägga t. ex. majsen en särskild accis, då den användes för tillverkning af bränvin. Genomförandet af en sådan åtgärd skulle dock enligt motionärens åsigt möta de största svårigheter just med hänsyn till den kontroll, som deraf nödvändiggjordes. Men kunde utskottet använda detta sätt för en tillfredsställande lösning af frågan, vore det ej motionären emot.

Såsom motionären anmärker, hafva vid åtskilliga riksdagar förslag väckts i enahanda riktning som det nu förevarande. Senast vid förlidets års riksdag väckte herr Sven Nilsson motion om förbud mot användandet vid bränvinstillverkning af majs, ris och andra sådana råämnen, som äro af beskaffenhet att icke inom landet allmänneligen alstras. I

det yttrande, bevillningsutskottet afgaf i anledning af denna framställning, framhöll utskottet till en början svårigheten att vid inmäskningen skilja utländska råämnen från inhemska, hvarvid det särskildt påpekades, att det i vissa fall vore nästan omöjligt att kontrollera huruvida majs-mjöl inblandats i annat mjöl.

Då motionären nu gjort framställning om antingen förbud mot användandet af majs, ris m. m. eller ock högre tillverkningskatt på bränvin, framställt af sådana råämnen, har han synbarligen velat betaga förenämnda anmärkning dess befogenhet dermed, att han föreslagit att enahanda bestämmelser skulle gälla äfven för mjöl, alla slag, utom då det användes för jästberedning. Bestämmande för motionären i detta fall har uppenbarligen varit det antagande, som han i sin förevarande motion i förbigående framhållit, att till jästberedning icke skulle kunna användas andra sädeslag, än våra inhemska, men då denna förutsättning icke är riktig, har det föreliggande förslaget kommit att innebära något, som motionären säkerligen icke afsett och som skulle i icke oväsentlig grad befordra just hvad förslaget har till syfte att motverka.

Enligt uppgifter, som från finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå blifvit utskottet meddelade, har vid samtliga brännerier i riket af majs användts, under tillverkningsåret 1888—1889 8,119,501 kilogram och deraf vid jästfabrikerna 1,585,425 kg.; under tillverkningsåret 1889—1890 3,348,300 kg. och deraf vid jästfabrikerna 1,764,699 kg. samt under hösten 1890 2,572,168 kg. och deraf 520,910 kg. vid jästfabrikerna. Dessa använda således majs i ganska betydande kvantiteter; vid en jästfabrik har till och med ris användts. Skulle nu i enlighet med motionärens förslag pressjästfabrikerna få antingen utslutande rätt att tillverka bränvin af det för sådan tillverkning särdeles lämpliga råmaterialet majsmjöl eller ock ensamma fritagas från utgörande af förhöjd afgift för användande af detta råämne, finge dessa fabriker derigenom en ganska betydande premie. Följden blefve då helt visst den, att de nuvarande jästfabrikerna ytterligt uppdrefve sin tillverkning med begagnande af majsmjöl och att nya dylika fabriker uppstode, som då naturligen använde samma råämne. Vinsten af bränvinstillverkningen blefve i dessa fall säkerligen så stor, att det föga betydde, om tillräcklig afsättning för den i öfvermått producerade jästen ej kunde vinnas och sjelfva jästberedningen således ej blefve lönande.

Skulle man åter söka att afhjelpa den brist, som sålunda förefinnes i förslaget, kunde det ej ske på annat sätt än genom att antingen förbjuda användandet af mjöl af majs m. m. äfven vid de brännerier, som

bedrefve tillverkning af bränvin i sammanhang med jästberedning eller ock med en högre tillverkningsafgift belägga jemväl det bränvin, som vid dessa jästfabriker tillverkades af malen majs, ris och dylikt. Men då återkomme man till svårigheten att vid inmäskningen vid dessa fabriker kunna kontrollera huruvida mjöl af sådana sädesslag dervid användes eller ej, och då en sådan kontroll icke läter kunna ske utan en undersökning af mjölet på mikroskopisk väg, torde graden af denna svårighet vara lätt att inse.

Äfven en annan omständighet är härvid att bemärka. Pressjäst tillverkas dels i sammanhang med bränvinsbränning, dels enligt den s. k. luftjästmetoden. Vid de två svenska fabriker, der denna metod användes, försiggår ingen mäskning i vanlig mening. Det bränvin, som vid dessa fabriker kan bildas, utgör blott en obetydlig biprodukt, hvilken man förut ej ens funnit lönande att tillvarataga, men som på senare tider utdestillerats ur affallsvattnet efter jästen. Att för sådana fabriker stadga förbud mot användandet af majs torde väl icke kunna fordras ens af det intresse, som för potatisodlingens bästa vill hafva förbud mot begagnandet af detta sädesslag vid bränvinstillverkningen, ty vid dessa fabriker användes icke potatis; och ej torde väl heller ett stadgande derom kunna inrymmas i förordningen om tillverkning af bränvin. Men skulle för brännerier, som bedrefve jästberedning, användandet af majs förbjudas eller varda förenad med högre skatt å det tillverkade bränvinet, under det att de fabriker, som begagna sig af luftjästmetoden, fritt och utan förhöjd tillverkningskatt finge använda majs, då skulle derigenom dessa senare fabriker komma i en väsentligt gynnad ställning gent emot de öfriga pressjästfabrikerna.

Oafsedt hvad sålunda mot förslaget blifvit anmärkt skulle emellertid ett stadgande af förbud mot användandet vid bränvinstillverkning af vissa råämnen eller om förhöjd skatt vid tillverkning af bränvin med begagnande af sådana råämnen alltid medföra en betydligt strängare kontroll öfver inmäskningen än hvad nu är behöfligt; och skulle detta hafva till följd föreskrifvandet af vilkor och inskränkningar, som blefve särdeles betungande för tillverkaren. Särskildt skulle det vid de brännerier, som äro i gång hela dygnet och äro belägna å egendomar, der majs och dylikt användes för ladugårdens räkning, blifva nödvändigt att hela dygnet igenom på det noggrannaste kontrollera inmäskningen, och fråga uppstode väl då, om det ej blefve behöfligt att vid sådana brännerier anställa två kontrollörer. Den noggranna tillsyn öfver inmäskningen, som af ett sådant stadgande nödvändiggjordes, skulle ock i annat afseende medföra en ändring i de nuvarande förhållandena. Erfarenheten

har gifvit vid handen, att det icke är lämpligt att kontrollören vid ett bränneri har sin bostad hos tillverkaren, utan bör kontrollören, så vidt möjligt, förskaffa sig bostad å annat ställe i bränneriets granskap; något som dock till och med under nuvarande förhållanden på många håll mött svårigheter. Om föreliggande förslag antoges, skulle en tillfredsställande kontroll näppeligen kunna vinnas, utan att kontrollören vore boende i bränneriets omedelbara närhet, och komme då i många fall den bostad, som nu kan af honom under kontrolltjänstgöring användas, att blifva allt för aflägsset belägen. Följden häraf blefve i dessa fall att det knappast kunde undvikas, att kontrollören toge sin bostad hos tillverkaren; och skulle således just de förhållanden, som förut i hög grad befordrat missbruk å ena sidan och å den andra slapphet i kontrollen och hvilka den nuvarande lagstiftningen varit angelägen att afskaffa, genom ett antagande af motionärens förslag åter framkallas.

Förutom de anmärkningar, som från praktisk synpunkt sålunda kunna göras mot det föreliggande förslaget, tala äfven andra skäl mot dess antagande. I likhet med hvad utskottet yttrat, då utskottet vid föregående riksdagar behandlat framställningar om förbud mot användandet vid bränvinstillverkning af vissa råämnen, anser utskottet, att ett sådant förbud icke är öfverensstämmande med de i vår lagstiftning gällande grundsatser om näringsfrihet. Bränvinstillverkningen är en lofflig näring; och bör det alltså stå en hvar tillverkare af bränvin fritt att, liksom hvarje annan näringsidkare, använda det råmaterial, han för näringens bedrivande finner mest fördelaktigt. Det har visserligen många gånger framhållits, att lagarna för bränvinstillverkningen uteslutande böra bestämmas af hänsynen till jordbrukets bästa, men häremot vill utskottet erinra, att bränvinstillverkningen nu mera på flera ställen i vårt land är en storindustri, och att, så vida lagstiftningen på förevarande område ej vill tillintetgöra denna industri, den ock måste tillgodose dess kraf på frihet att få begagna det råmaterial, den anser lämpligt.

Hvad sålunda blifvit sagdt om förbud mot användandet vid bränvinstillverkning af vissa råämnen eger äfven full tillämplighet i afseende på motionens andra alternativ, ty en tilläggsafgift af den storlek, som der föreslagits, eller 20 öre för hvarje liter af tillverkad bränvin, skulle enligt utskottets åsigt alldeles omöjliggöra begagnandet af majs, ris och dylika utländska råämnen vid tillverkningen af bränvin. Bränvinsutbytet af majs är ungefär $\frac{1}{6}$ större än af råg för samma vikt, och prisen på dessa sädeslag äro för närvarande ungefär lika. Ville man nu genom tilläggsskatt å bränvin, framställt af majs, bereda möjlighet för rågen

att kunna vid bränvinstillverkningen användas med samma fördel som majs, behöfde man tydligen icke bestämma denna tilläggsskatt högre än till $\frac{1}{6}$ af den nuvarande tillverkningskattens belopp, 50 öre för liter, eller således blott till 8,3 öre för hvarje liter tillverkadt bränvin. Affattningen af motionen gifver visserligen vid handen, att motionären förutsätter möjligheten af att innevarande Riksdag komme att besluta borttagandet af tullen å majs. För sin del har utskottet ej anledning att antaga att detta skall blifva förhållandet, men äfven om så vore, skulle ändock den tillökning i ofvannämnda tilläggsafgift, som af tullens borttagande kunde föräledas, blifva högst obetydlig. Af 100 kilogram majs erhålles nemligen omkring 70 liter bränvin af normal styrka, och då gällande tullsatsen å majs är 2 kronor 50 för 100 kilogram, blir således en tilläggsskatt af 4 öre för en liter mer än tillräcklig för att motväga nämnda tull. Då vid normala prisförhållanden en för ett visst belopp inköpt quantitet råg, såsom bekant, vid bränvinstillverkning lemna mindre utbyte än en för samma belopp inköpt quantitet potatis, blir häraf tydligt att, med bibehållande af tull å majs, en tilläggsafgift af omkring 8 öre, och, med borttagande af samma tull, en tilläggsskatt af omkring 12 öre skulle vara tillräcklig att framför användningen af majs vid bränvinstillverkningen gynna begagnandet af potatis. Det kunde därför icke verka annat än såsom förbud, om en tilläggsafgift å bränvin, tillverkadt af majs, sattes till 20 öre.

Beträffande slutligen förslaget att lägga accis på den majs m. m., som användes vid bränvinstillverkning, möter detta, såsom motionären själf medgifvit, stora svårigheter ur kontrollsynpunkt.

Utskottet hemställer på grund af det anförda,

att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 april 1891.

På utskottets vägnar:

CARL HERSLOW.
